

BIBLIOTEKA
SHTETIT

8JH-32

P. 85

Idriz Ponari

KUR KOLOVITESHIN TROFTAT NEN PISHTARE

tregime

891.983-32

S

P. 85

IDRIZ PONARI

KUR KOLOVITESHIN TROFTAT NËN PISHTARË...

Tregime dhe novela

~~56762~~ 3021

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

«PO E ÇOJ KANGËN TE SHPIA»

Në orën gjashtë nisej maqina. Stacionin s'e kisha larg. Ishte dita e parë. Tre burra po prisnin. Njëri prej tyre, një burrë rreth të dyzetave, veshur me kostum doku gri po fliste në këmbë:

— Erdha t'ju njoftoj që të mos më prisni kot. Më është prishur maqina. E futa të ma rregullonin jashtë radhe. Bëhet ajo rrugë, kur maqina është me difekt? Jam lodhur shumë sot, por ama gazetën e nisa që në orën pesë...

Fshatarët heshtnin. «Ja dhe dita e parë, mendova unë. Duhet të nisem në këmbë. Rrugën nuk e di. Larg është.»

— Ju mos u largoni. Ndoshta vjen ndonjë maqinë — tha shoferi dhe u zhduk duke buzëqeshur prapa kthesës.

Unë ndeza një cigare dhe fillova t'i hidhja një sy gazetës. Njëri nga fshatarët u nis në këmbë, ndërsa ai plaku m'u afrua e më pyeti:

— Po ju, maqinë prisni, o djalë?

— Po.

— E ku do shkoni, në malësi?

— Po.

— Me shërbim?

«E dashka hollë ky xhaja», mendova.

— Jam caktuar arësimitar atje, o xhajë.

— Arësimitar? — Plakut i shkëlqyen sytë. Ma zgjati dorën. — Besa mirë — tha plaku. — Si e ke emrin, o djalë?

— Besnik.

— E gëzofsh! — tha plaku. — Besa mirë! Djem të mirë na vijnë...

Ndërkohë u duk një maqinë.

— Erdhi maqina jonë — tha plaku.

Ne shkuam drejt saj.

Shoferi zgjati kokën në qoshe të spondit e na porositi të mos uleshin mbi mushamanë e zezë, mbasi kishin futur gjëra që thyheshin.

— Ta ndezim një herë? — tha plaku. Ne ishim ulur pranë njëri-tjetrit.

Unë e mora kutinë, sado që e dija se brenda kishte duhan të fortë. Sa dolëm nga qyteti, maqina zuri të ecte me të shpejtë. Fushave dëgjohej kënga e punës e përzier me zhurmë traktorësh e maqinash. Një hambar i madh prodhimesh të bollshme. Në të dy anët e xhadesë çaheshin ugarë, mblihdnin e transportonin misrin. Era e tokës vinte deri te ne.

Maqina ndaloi papritmas. Unë zgjata kokën mbi kabinë të shihja se mos ishte kontrolli rrugor. Ne nuk kishim bileta. Po, kur pashë një plakë me një djalë, u qetësova.

— Heu, — tha plaku — sa paski ecur bre!

Plaka ju përgjegj:

— Dhe sa do të ecnim se...

Plaka zuri vend në mes të karrocërisë. Ajo mbante në prehër një diçka të futur në një thes bezeje të bardhë borë. Herë pas here shikonte të nipin dhe nga fjalët, që i thoshte me zë të ulët, na

dukej sikur e porosiste të mbahej fort pas krahut të saj. Djali ashtu bënte. Por ai kapte atë gjënë e bardhë, që mbante plaka. E shtrëngonin të dy atë gjënë e tyre, sikur do t'u fluturonte nga dora. Plaka s'ja ndante sytë. Ajo dukej sikur bisedonte me atë gjënë e saj (që duhej të ishte e çmuar me siguri). Fytyrën e kishte tërë rrudha, flokët e thinjur e tregonin rreth të gjashtëdhjetave. E shikoja dhe pyesja veten: «Ç'do të ketë vallë plaka në thes?»

Rruga kalonte nëpër një grykë mali me shkëmbinj të thepisur. Vende-vende shkëmbinjtë e dy faqeve të malit gati sa nuk takoheshin. Prej andej qielli dukej si një pikturë e grisur, ku zinin vend malet kreshtore të veshura me drunj gjigantë që mbushnin ahishtet, ndërsa lart, në shkëmbin e gjallë, pishat kishin ngulur rrënjët dhe fërshëllenin edhe tani në verë kur frynte një fllad i lehtë. Përmes shkëmbinjve kalonte rruga e ngushtë, e pa shkelur, me kthesa të shumta malore, të forta, në të cilat maqina rënkonte e ngjitej me zor.

Plaka gjithë rrugës mbante para duarve gjënë e saj të çmuar. Dukej se u frikësohej tronditjeve... Ajo ishte e përqëndruar vetëm tek ajo peshë që mbante në duar. Plaka mendonte në heshtje.

— Dua të shikoj Brinjën e Caracit — tha djali.

— E kemi larg — tha plaka.

— E ç'do t'i shohësh, o bir, asaj Brinjës së Caracit. Djersa jonë në te asht tha tani — tha plaku.

Djali vetëm qeshi.

— I kam tregue unë djalit sa e sa herë — u përgjegj plaka. — Duhet ta dijë ky jetën tonë. Ja kam tregue qysh në djep kur e përkundsha.

- Eh! — tha plaku.
- Sa njerëz kanë humbë — tha plaka.
- Ja, tek ai shkëmb atje lart, po të frynte ndonjë stuhi, s'kaloje dot në kambë — tha plaku.
- Tash edhe me vdekë s'më bahet vonë, — tha plaka — për besë jo, s'më bahet vonë.
- Mos e thuej atë fjalë. Sot çdo ditë është sa një shekull përpara — ja priti plaku.
- E di. Po unë jam e gëzueme boll. Kur shoh veten në maqinë duke i buzëqeshë Brinjës së Caracit!.. Eh, ajo gjithë jetën asht tallë me djersën tonë. Apo s'asht kështu, o Rami?
- Plaku ishte kredhur në mendime. Pyetja e plakës sikur e zgjoi për një çast. Ai ngriti sytë, por s'u përgjegj. Plaku heshti. Maqina ngjitej me vështirësi. Plaka shtrëngonte fort peshën që mbante në prehër.
- Në spital ishe? — pyeti plaku.
- Mos e thuej atë fjalë. Deri më sot nuk më dhemb kërkund, vetëm se gjuri im nuk asht ma për rrugë të gjata...
- S'mendova se mund të zbritshe prej malësie për punë tjetër — tha plaku.
- Jam e fortë, o Rami — tha plaka.
- Po aty ç'ke mbështjellë?
- Ajo na shikoi me buzë në gaz e foli:
- Radion. Në qytet për këtë shkova.
- E bleve? Me hajr!
- Jo, more. Radion e bleu djali dy javë para se të vijshin dritat... — Qeshi kur tha këto fjalë, qeshi me vete, pastaj na tha: — E dini pse po qesh? M'u kujtua kur e bleu radion djali... Mori një top me pare. I shikova. Shumë m'u dukën për besë... Djali ma kuptoi mendjen mue e më tha: «Kur ta

sjell radion, ti do të më japësh edhe një herë kaq e s'do më lesh ta heq nga shtëpia.» Unë s'bëzajta. Më në fund dolën fjalët e tim biri... Po na u prish një ditë. E mbeti shtëpia pa kangë. U çova e u nisa vetë për në qytet. Kaq vjet kam që s'e baj këtë rrugë. Po, s'ka gja tashti po e çoj kangën te shpia.

— Të vinte djali më mirë do ishte.

— Asht i zanë me ate, si po ja thonë bre...

— Fushatën, gjyshe, — plotësoi nipi.

— He të lumtë goja! — tha gjyshja. — Ash-tu pra, i thashë nipit të më printe përpara dhe dje u nisëm e dje sosëm në qytet.

— Dje?

— Po, po, dje.

— Qenke e fortë, gjyshe — thashë unë.

— Forca ime vëloi prej kësaj që kam në prehën. A e beson se bash prej kësaj. Se prej kësaj radje unë kam ndigjue Enver Hoxhën të flasë në shtëpinë time, në votrën time... Na u duk se Enveri që ulë aty në ballë të votrës e po kuve-ndonte me ne.

Një buzëqeshje përshkonte fytyrën e gjyshes dhe të nipit.

— Kur vjen nipi nga shkolla, i them: «Kallëzoi gjyshes se çfarë ka radioja sonte?» Ai merr gazetën dhe thërret i gëzuem: «Flet për ne sonte, për kooperativën tonë, për cucat tona, për të gjithë do të flasë.» E unë pres të vijë ora e të dëgjoj kur të flasin Mara, Fatimja, Xhemali, Pali...

— Edhe Mira, gjyshe — i tha djali.

— Po, po, edhe Mira. Po kur thanë se rinia po çante shkëmbin e Brinjës së Caracit e do të hapte rrugën e maqinës fill mbrapa, ja morën këngës cucat tona, Mira me shoqe. Po ç'kangë që banin ato

cucat tona, që i pastë gjyshja! M'u mbushën sytë me lot. Sa kam urue atë natë unë!...

— Po shpejt ta paskan rregullue — thashë unë.

— Shpejt? — tha ajo. — Jo, mor djalë! — Hiç shpejt s'na e ka ba. Repartin ku ndreqeshin radiot e gjetëm lehtë. Po prisnim të dilte ustai të na shikonte radion. Kur doli një cucë. E bukur boll ishte.

— Urdhëroni — më tha.

Unë shikova radion e fola si me përtësë.

— Ustain që rregullon radiot deshëm.

Ajo cuca e bukur qeshi lehtë e ma mori radion nga dora. E hapi shpejt dhe e pa.

— Më 27 të vish ta marrësh — më tha.

Unë lëviza nga vendi dhe fola me ngut:

— Si bre njëzet e shtatë ditë pa kangë shtëpia jonë. Lum nana qe ku i kam paret me vete. Nana e do radion ta marrë që sot. Jemi larg, nga malësia.

— Jo njëzet e shtatë ditë, moj nënë, — më tha — po tri ditë, sot jemi më 25. Edhe paratë do t'i paguash kur ta marrësh të ndrequr radion.

M'u duk sikur më ra në kokë me ndonjë gja kur më tha ato fjalë.

— Lum nana, jena mësue me radio, — i thashë — shtëpia jonë duket si e fjetun pa kangë. Thuej ustait të ma rregullojë sot. Më presin fëmija t'ua çoj kangën, t'ua çoj unë gjyshja radion te shpia. Kam kaq vjet që s'e baj këtë rrugë... për këtë erdna. Djali im asht i zanë me ate...

— Fushatën, gjyshe, — plotësoi djali.

— Hë pra, lum gjyshja.

— Po më duken shumë edhe tri orë e jo ma tri ditë.

Si tha këto fjalë, cuca më pa, buzëqeshi, ma

rregulloi radion me duartë e saj. Kur më përcolli, i thashë:

— Sikur të vish në malësi, kanë me të dashë cucat tona. Unë do t'u tregoj për ty...

— E pra shpejt ta ka rregullue — thashë unë.

— Për mue s'asht shpejt, o çun — u përgjegj plaka.

— Ruhuni nga shkëmbi — lajmëroi shoferi.

Maqina mori kthesën ngadalë dhe u fut në shkëmbin e çarë ku të rrezikonin gurët. Poshtë, nën shkëmb, qetë-qetë ridhte lumi ujë pak e kaltërosh. Një rrymë e fortë ajri mblidhej atje në grykën e ngushtë midis dy maleve. Pastaj fillonte një luginë e gjerë me ara të veçuara e livadhe të bukura faqeve të malit. Një mjegull e bardhë dhe e hollë endej majë maleve e zbriste deri poshtë në luginë ku fillonte ai gjelbërimi i zverdhur vjeshtak.

Maqina qëndroi përpara shkollës. Ishte një ndërtesë trekatëshe ku dallova një sallë të madhe me dritare nga lindja e dyer prej xhami.

Plaka me të nipin zbritën me të shpejtë. Ata po ecnin me ngut duke biseduar. Në dorë mbante të shtrënguar fort radion e saj të mbështjellë në atë thesin e bardhë.

Në veshë më kumbonin fjalët e plakës: «Po e çoj kangën te shpia.»

Diçka të madhe ndjeva në zemër.

UNË JAM RRITUR, SHOKU KOMANDANT

Ajo qe një mbrëmje e kaltër me yje dhe me drita... Po udhëtonim me shofer Lazen. Rruga ishte e vështirë, por ne as që e ndjemë lodhjen. Lazja na qëlloi njeri i muhabetit. Ne morëm vesh se ai ishte jetim. Lufta ja kishte vrarë njerëzit. Por Lazja gjithnjë thoshte: «Nënë m'u bë Partia. Ajo më rriti, ajo më bëri punëtor» përfundonte ai. Lazja ishte i qeshur, i shkathët... Ne menjëherë mësuam se çfarë i pëlqente atij, çfarë donte ai.

— Pa merrja këngës një herë, o Laze.

— Të këndojmë?

— Të këndojmë...

Dhe kënga s'pushonte, ndërsa rruga mbetej prapa pa u kuptuar.

Në të hyrë të qytetit, atje ku kryqëzoheshin rrugët, Lazja më shikoi dhe unë i thashë:

— Në repart.

Maqina mori kthesën dhe, si kaloi postblokun, vazhdoi nëpër atë sheshin e gjerë të rrethuar me ndërtesa shumëkatëshe, që shkëlqenin nga dritat. Plepat si kurorë e gjelbër u zbkuronin gjokset. Shofer Lazja fiku dy-tri herë dritat. Ushtarët u larguan nga rruga. «Të jetë ora e kohës së lirë tani»? pyeta veten.